

NÉMET ÉS OROSZ HELYZETMONDATOK KONTRASZTÍV VIZSGÁLATA GAZDASÁGI TARTALMÚ PREZENTÁCIÓK ALAPJÁN

THE CONTRASTIVE EXAMINATION OF GERMAN AND RUSSIAN CONVERSATIONAL ROUTINES ON THE BASIS OF PRESENTATIONS ON ECONOMICS

Csák Éva ^{1*}

¹ Idegennyelvi és Továbbképzési Tanszék, Pedagógusképző Kar, Pallasz Athéné Egyetem, Magyarország

---

Kulcsszavak:

helyzetmondatok,
frazeológia,
pragmatika,
kommunikatív funkciók,
stilisztikai sajátosságok

Keywords:

conversational routines,
phraseology,
pragmatics,
communicative functions,
stylistic characteristics

Cikktörténet:

Beérkezett 2016. október 10.
Átdolgozva 2016. október 31.
Elfogadva 2016. november 5.

Összefoglalás

A prezentációra, mint speciális szóbeli szövegtípusra minden nyelvközségben bizonyos hasonlóságok és különbségek jellemzőek. A tartalmas, hallgatóságra szabott prezentáció azonban számos előre szerkesztett, az adott kultúrára jellemző helyzetmondatokkal van átszőve. Az alábbi tanulmány első részében a szerző áttekintést ad a helyzetmondatok kategorizálásairól frazeológiai és pragmatikai szempontból. A második rész célja, hogy feltárja az autentikus anyagból nyert, a sikeres prezentációkra jellemző, gyakran visszatérő helyzetmondatokat a német és az orosz nyelvben, továbbá, hogy összehasonlítsa ezeket interkulturális, pragmatikai és stilisztikai szinteken.

Abstract

The presentation as a special spoken text type is characterised in each speech community by certain similarities and differences. A presentation which is rich in content and is tailored for the audience is interwoven with a number of preformulated conversational routines that are typical of a given culture. In the first part of the study below the author gives an overview of the categorizations of conversational routines from the point of view of phraseology and pragmatics. The objective of the second part is to reveal the frequently recurring conversational routines obtained from an authentic material characterising successful presentations in Russian and German; a further goal is to compare them at intercultural, pragmatic and stylistic levels.

---

1. Bevezetés

A PAE Gazdálkodási Karán BA képzésben résztvevők számára évek óta kínálunk „Prezentációs technikák idegen nyelven” című kurzust. Az érdeklődés mindig nagy, mivel diákjaink

---

* Csák Éva. Tel.: +36 56/510-300 5517. mellék
E-mail cím: csak@szolf.hu

tisztában vannak azzal, hogy mind tanulmányaik során, mind a munkahelyen alapvető követelmény a prezentációk megtartása idegen nyelven. Ennek ellenére a mégoly jó képességű, nyelvvizsgával rendelkező hallgatóink esetében is azt tapasztaljuk, hogy prezentációk során nem a szituációnak megfelelően, életidegen módon viselkednek, azaz a szituatív-adekvát magatartással problémák merülnek fel. Megkísérelnek ugyan tényszerű adatokat közölni, de a hallgatóság a legtöbb esetben mégsem jut el az információhoz. A leggyakoribb kommunikációs hibák, amelyeket hallgatóink elkövetnek, a következők:

- Az előre elkészített szöveget felolvassák anélkül, hogy a hallgatósággal felvonnák a szemkontaktust.
- Bizonyos szövegrészeket ugyan kívülről megtanulnak, de előadásmódjuk túl monoton vagy túl gyors, tehát nem hallgatóbarát.
- A prezentációikat teletűzdelik képekkel, s a tartalom elsikkad.

Az a képesség, hogy egy rövid előadást hallgatóbarát módon adjunk elő, az esetek többségében nem a hiányzó nyelvtudáson múlik, hiszen tartalmas prezentációt lehet tartani nagyobb közönség előtt akár A2 – B1 szintű nyelvtudás birtokában is. A siker főleg attól függ, hogy az előadó tudja-e alkalmazni az adott nyelv helyzetmondattételeit.

Előadásomban feltárom, csoportosítom és elemzem autentikus német és orosz anyag alapján a sikeres prezentációkra jellemző és gyakran visszatérő helyzetmondattételeket. Végül összehasonlítást végzek pragmatikai és stilisztikai szinteken.

2. A helyzetmondat fogalma

A helyzetmondatok (Kiefer 1999), (*Routineformeln*: Lüger 1992, *conversational routines*: Coulmas 1981, *речевые клише*: Stribizhev 2005) komplett beszédzándékot fejeznek ki, pl. kívánságot, vagy figyelmeztetést, ezért az idegennyelv-használatban biztonsági szigetekként működhetnek és hozzásegítenek a nyelvi kompetencia és a szabad beszéd fejlesztéséhez, gyakori ismétlődéseknek köszönhetően pedig automatikussá, sematikussá, rutinszerűvé válnak. Memória-ökönómia szempontjából is jelentősek, hiszen nem külön szavakat, hanem kész kommunikációs paneleket memorizál a nyelvtanuló. Ezek a kész építőelemek később csökkenthetik a megszólalástól való félelmet, a beszéd gördülékenységét, a magatartás biztonságát szolgálják, és segítenek az idegen beszélőközösség által való elfogadás kialakításában és megerősítésében.

Leszögezhetjük, hogy általuk könnyebben és gyorsabban beilleszkezhettek a nyelvtanuló abba a társadalomba, amelynek a nyelvi és kulturális eszközeivel ismerkedik. Ugyanakkor a rutinformulák hiányos ismerete megnehezíti ezt a beilleszkedést, mivel a kulturális és nyelvi normák megsértése az esetek többségében nagyobb kommunikációs zavart okoz, mint a nyelvtani hiba vagy a rossz kiejtés. Ennél fogva a helyzetmondatok közvetítése a prezentációs órákon elengedhetetlen.

3. Helyzetmondatok a frazeológia szemszögéből

A helyzetmondatok tipologizálására már számos kísérlet történt. Fleischer (1997) a frazeologizmus gyűjtőfogalom alatt a közhelyek és a szállóigék mellé rendelve vizsgálja őket. Lüger (1999) is a frazeologizmust használja bázisterminusként ezekre a kifejezési eszközökre, amelyek mondatértékűek és viszonylagos lexikai-szemantikai kötöttséggel rendelkeznek. Bárdosi (2003) és Burger (et al. 2007) kommunikatív frazeologizmusoknak nevezi őket, amelyek visszatérő kommunikatív cselekvéseknél használatosak. Lipinski (2011) ugyancsak frazeológiai szinten kezeli a helyzetmondattételeket a kötöttség és a többtagúság tulajdonságokból kiindulva.

A formai stabilitás ellenére ugyanakkor bizonyos frazeológiai tulajdonságok, mint pl. a többtagúság nem jellemző a helyzetmondatok egy csoportjára, mivel formai megjelenésük szerint az egyszavas lexémáktól a kötött szintagmákon át a mondatértékű nyelvi egységekig terjedhetnek. Ami az idiomatikus fokozatokat illeti, megkülönböztethetünk teljesen idiomatikus, részben idiomatikus és nem idiomatikus helyzetmondattételeket. Rendkívül nehéz a képletszerű és nem képletszerű helyzetmondattételek közé határfonalat húzni. Ezért meglátásom szerint a

helyzetmondatok a szabad szókapcsolatok és a kötött idiomatikus kifejezések között egy bizonyos kontinuumban helyezkednek el, hiszen egyesek szemantikailag transzparenssek, tehát az őket alkotó szavak jelentésének összességéből kikövetkeztethető a jelentésük, mások erősen kötött szemantikai egységek, és jelentésük nem ismerhető fel az egyes szavak jelentése alapján. A számomra legelfogadhatóbb meghatározás a következő: A helyzetmondatok komplett beszédszándékot kifejező, többé-kevésbé kötött lexikai egységek.

4. Helyzetmondatok a pragmatika szemszögéből

Nem elegendő tehát a helyzetmondatokat kizárólag a szemantikai jelentésből kiindulva vizsgálni. Egy formula alkotóelemeinek jelentése az adott kommunikációs helyzetben általában másodrangú. Sokkal inkább azt a funkciót kell figyelembe vennünk, amelyet a beszédhelyzetekben és interakciókban képvisel. Érdemesebb a helyzetmondatokat a beszédkörnyezetben betöltött kommunikatív funkcióik alapján tárgyalni.

Cheon (1998) már pragmatikai paraméterek alapján tipologizálja a helyzetmondatokat a beszédszándék, emocionális színezet, a beszélők viszonya, a tranzakciós szint és a használati terület alapján. Balázs (2009) tipikus beszédhelyzetek és gondolkodási formák szerinti csoportosítást javasol. Zenderowska-Korpusz (2011) osztályozásukra szemantikai-pragmatikai szempontból, szituációk megadása alapján vállalkozik, pl. telefonkommunikáció, kontaktusfelvétel, kontaktuslezárás, felvilágosítás-dialógusok, vásárlásdialógusok, vélemény-nyilvánítás, stb. Larreta (2014) is meg van győződve arról, hogy nem csak a formai és jelentésbeli szintet, hanem a funkcionális szintet is szem előtt kell tartanunk. Ennek alapján számára a beszédaktusok megvalósítása jelenti a helyzetmondatok vizsgálatának pragmatikai dimenziók mentén történő kiterjesztését. A helyzetmondatokon belül a beszédaktus-elméletben elterjedt kommisszívokról, asszertívákról és deklaratívákról, mint gyűjtőfogalmakról beszél. Jelen vizsgálatban én is a kommunikatív funkciók szerinti csoportosítást választottam, így a korpusz kialakításakor a prezentáció, mint beszédhelyzet funkcióira helyeztem hangsúlyt.

5. A vizsgált anyag

A vizsgált korpusz ténylegesen előforduló beszélt nyelvi adatok gyűjteménye. 30 német nyelvű és 30 orosz nyelvű, az utóbbi 5 évben megtartott prezentációt foglal magába, amelyek közel azonos beszélőközösségekben és nyelvi színtereken zajlottak, és gazdasági tartalmakat közvetítettek, pl. konferenciai előadások, céges tréningek, oktatóprogramok, stb. A leggyakoribb témák a következők voltak: pénz- és bankügyletek, gazdasági válságok, valutapolitika. Tekintettel arra, hogy diákjaink előre láthatólag kis és közepes vállalatok, szállodák és éttermek középvezetői szintjén helyezkednek majd el, kézenfekvő, hogy a fent említett szakmai színtereken és témakörökben használatos kommunikációs eszközök használatát helyezzük előtérbe.

A következőkben találataimat, azaz a gyakran visszatérő automatikus és képletszerű prezentációs elemeket kommunikatív-pragmatikai funkciók szerint csoportosítom. A gyűjtött helyzetmondatok ilyen formában csak részben fordulnak elő nyelvkönyvekben, habár gyakoriságuk prezentációs beszédhelyzetekben tagadhatatlan.

6. A korpusz vizsgálati módszere, német–orosz egybevetés

A helyzetmondatok használati sajátosságainak feltárására nézetem szerint két nyelv egybevető vizsgálata, azaz szembeállítás, ütköztetése a legalkalmasabb. Az ezirányú vizsgálódások szükségességét alátámasztja az a tény is, hogy a gazdasági jellegű szóbeli beszédprodukció többnyire multikulturális, két- vagy többnyelvű közegben valósul meg, melynek során nyilvánvalóvá válnak bizonyos hasonlóságok és különbségek. A vizsgálati módszer kiválasztását az is indokolja hogy a helyzetmondatok témakörén belül német–orosz nyelvpárban csak csekély számú kontrasztív elemzés áll rendelkezésre. Larreta (2014) német–spanyol, Hussein Ali Mahdi (2010) német–iraki-arab, Komorova (2005) német–orosz egybevetéseket közöl.

Egy előadás, referátum vagy információközlő rendezvény keretén belül történő prezentációnál nem csak arra kell ügyelni, hogy a közlemény egyes részei logikusan épüljenek egymásra, hanem arra is, hogy optimaljuk az előadó és a hallgatóság közötti kapcsolatot, fenntartsuk a figyelmet és a kíváncsiságot az előadás folyamán. Tehát a tartalom logikus felépítésén túl az alkalmazott helyzetmondatok, mint kötőelemek serkentik a hallgatóság felvevőképességét. Számos német prezentáció meghallgatása és a használt helyzetmondatok összegyűjtése után a következő, egymástól jól elkülöníthető kommunikatív funkciók rajzolódtak ki: az előadás bevezetése, a témaváltás jelzése, példák felsorolása, a hallgatóság bevonása, lényeges elemek kiemelése, előreutalás, visszautalás, az előadás zárása.

Az első lépésben a német találatokat a fent említett kommunikatív funkciók szerint csoportosítottam, második lépésként tanulmányoztam az orosz elemeket és egybevettem azokat a német beszédszándék szerinti ekvivalensekkel. Az elemzés után megállapíthattam, hogy a német és az orosz interakciós egységek kommunikatív céljai közel azonosak, ezért az általam felvázolt funkciók alapján párhuzamosan kezelhetők. Az alábbiakban csak néhány példát sorolok fel:

Az előadás bevezetése, pl.

- *Erst mal ganz herzlichen Dank für die Einladung...*
- *Ich habe die Ehre, hier... vorzustellen,*
- *So, dann fangen wir mal an...*

- *Позвольте приветствовать вас от имени...*
- *Сегодня я хочу рассказать очень просто о...*
- *Для начала несколько фактов...*

Témaváltás jelzése, pl.

- *So, jetzt komm' ich zu...*
- *Als nächstes will ich etwas sagen zum Thema...*
- *Ich spring' mal ein bisschen weiter,...*

- *Теперь обратимся к ...*
- *Теперь я перейду к...*
- *Дальше я хочу сказать несколько слов о...*

Példák felsorolása, pl.

- *Und ich werde Ihnen ein paar Beispiele zeigen...*
- *Und da sehen wir mal...*
- *Hier haben wir ein paar Beispiele...*

- *Несколько примеров я вам продемонстрирую...*
- *Стоит привести несколько примеров...*
- *Я приведу, может быть, один пример...*

A hallgatóság bevonása, pl.

- *Überlegen Sie sich, Sie haben...*
- *Alle kennen Sie..., das kennen Sie, oder?*
- *Ist das nicht toll?*

- *Смотрите, когда...*
- *Если вы помните...*
- *Согласны или нет?*

Lényeges elemek kiemelése, pl.

- *Das wird mal deutlich, wenn ich darstelle, wie...*
- *Und bei diesen Themen möchte ich zwei 'rausgreifen, ...*

- *Dann will ich [...] etwas verstärkt eingehen zum Thema... (sic!)*
- *Если присмотреться чётко, то...*
- *Я бы только подчеркнул...*
- *Я должен подтвердить мой стартовый тезис...*

Előreutalás, pl.

- *Ich komm' noch gleich darauf (sic!), es aufzuzeigen*
- *Ich werde später dazu kommen*
- *Wie wir es später sehen werden, ...*
- *В дальнейшем я постараюсь показать...*
- *А далее перейду к... / немного коснусь...*
- *На этом попозже вкратце остановлюсь, ...*

Visszautalás, pl.

- *daneben, was ich vorhin versucht habe aufzuzeigen, ...*
- *wie ich schon gesagt habe, ...*
- *Hab' ich schon gesagt, ...*
- *Другая тема, которую я уже затронул*
- *Как я сказал, ...*
- *Я уже говорил (в прошлых лекциях) о...*

Az előadás zárása, pl.

- *Und ich habe mir zum Schluss überlegt, welche...*
- *Und damit möchte ich den Vortrag hier beenden.*
- *Ich bedanke mich für Ihre Aufmerksamkeit.*
- *Подводя итоги я хочу сказать, что...*
- *И на этом я закончу, спасибо за внимание.*
- *Благодарю за ваше внимание.*

7. Eredmények: kontrasztív vizsgálat pragmatikai szándékok szerint

A fő kommunikatív funkciók pl. bevezetés, témaváltás, stb. mellett az előadó gyakran más szándékokat is kifejezésre szeretne juttatni különböző pragmatikai eszközök által. Mindkét nyelvben fellelhetők univerzális jegyek a beszédszándék közvetítésének módozataiban.

A bevezető rutinformulák között gyakorta lelhetők fel az öröm kifejezéseinek frázisai. Az előadó közli a hallgatósággal, hogy öröme szolgál az adott rendezvényen való megjelenés, hogy nagyszámú hallgató gyűlt össze, pl. *Schön, dass ihr so zahlreich gekommen seid, Ich habe die Ehre (und das Glück), hier...vorzustellen, Ich freue mich auf die Fragen, Рад видеть такую заполненный зал.*

Az előadó jelzi a hallgatóság felé, és számos helyzetmondattal értésére adja, hogy elfogadja a közönségét, értékeli előismereteit, amelyre előadása során építeni kíván, pl. *Wie sie wissen, ..., Alle kennen Sie..., Наверное, всем известно..., Все знают, что... Это очевидно для всех, ...*

További beszédszándékok is átszűrődnek az előadások során. Minden előadónak tisztában kell lenni azzal, hogy a befogadó hallgatóság számára nagyobb erőfeszítést jelent az előadás tartós és intenzív követése, mint magának az előadónak a prezentáció megtartása. Szinte minden esetben megfigyelhető, hogy az előadó biztosítja a közönséget arról, hogy a közlendő információt a lehető legrövidebben és a legjegyszerűbb módon kívánja megfogalmazni, pl. *Nur kurz als Einleitung hier... Ja, vielleicht noch kurz zum... Ich werd's versuchen, es möglichst leicht zu*

ermitteln... , Очень кратко хотелось бы представить, что... , Постараюсь быстро пробежать план,... , Постараюсь покраще / вкратце говорить о...

A hallgatóság figyelmét gyakran retorikai kérdésekkel tartják fenn, melyekre ugyan nem várnak választ, de a pusztá szemlélőkben és befogadókban elindítanak egy együttgondolkodási folyamatot és bevonják őket az közlendőkbe, pl. *Ist das nicht toll? Warum tun wir das? Was ist hier die Ausgangssituation? Понимаем, какая штука, уважаемые друзья? Знаете почему? Что здесь можно сказать? То есть, о чём я говорю?* A beszédscándékok univerzális sajátosságai mellett azonban különbségek is észlelhetők a két nyelvközösségben történő prezentációk között.

A német prezentációk folyamán nyelvi környezettől, rendezvénytípustól és a résztvevők közötti kapcsolattól, ismeretségi foktól függően váltakozhat a magázódás és a tegeződés. A távolságtartás, illetve a kollegialitás már az első percekben egyértelműen megmutatkozik. Az orosz előadásokban az *Уважаемые друзья!* megszólítás által az előadók egyidejűleg távolságtartást és intimitást is keltenek. Az előadás azonban minden esetben magázódással folytatódik. Mindezek ellenére szokványosnak mondhatók az előadások zárógondolatai után a jókívánság-nyilvánítások, pl. *Желаю хорошей работы! Я желаю всем успехов в решении этой проблемы,* amelyek német nyelvközösségekben gazdasági jellegű előadások során egyáltalán nem jellemzők. Ezek a különbségek nyilvánvalóan a két nyelvközösségben kialakult és megrögzült előadáskultúra- és retorikai tradíciók eltéréseivel magyarázhatók.

8. Eredmények: kontrasztív vizsgálat stilisztikai sajátosságok szerint

Minden általam gyűjtött német prezentációban megfigyelhető, hogy az előadó a szakmai tartalmak közvetítésekor magas nyelvi regisztert alkalmaz, míg az összekötő szövegekben, azaz a helyzetmondatok esetében regiszterváltás történik és beszélt nyelvi elemek kerülnek előtérbe. Beszélt nyelvi szinten történik tehát a kommunikáció irányítása, ami legalább másfélszer, akár kétszer gyorsabb beszédtempót implikál, mint az előadás maga. A legjellemzőbb jegyek a következők:

- A partikulák magas előfordulási aránya, azon belül is a *mal* módosítószó, pl. *Ich möchte mal beginnen mit... , ich habe hier mal das Symbol... ,*
- Az egyes szám első személy személyragjának elhagyása, pl. *Ich zeig' Ihnen jetzt mal... , Ich werd's versuchen, ...*
- Kijelentő mondatok igével történő kezdése, pl. *Hab'schon gesagt, ... Hab' ich zwei kurze Clips dabei, ...*
- A keretes szerkezet feloldása (az összes találatban), pl. *Als nächstes will ich etwas sagen zum Thema... , Ich glaube, dass es sich auch reduzieren lässt auf vier Punkte,...*

Feltűnő továbbá a nyelvrendszer normáitól való eltérések magas száma, amelyeket a nyelvórákon egyszerűen grammatikai hibának tekintünk:

- Két ige összeolvadása oly módon, hogy az egyik ige használatakor egy rokon értelmű ige vonzata kerül a nyelvhasználatba, pl. *Vielleicht fang' ich mal an der Stelle mal ganz kurz *auf die Thematik (sic!) (anfangen mit + eingehen auf).*
- A mellékmondati szórend gyakran nem kerül betartásra, pl. *Das eine ist, worauf * möchte ich aufmerksam machen (sic).*
- Mondatrészek kihagyása, ellipszisek, pl. *Ich komm' noch gleich *darauf, es aufzuzeigen (auf etwas zurückkommen vagy auf etwas zu sprechen kommen).*
- Zu+Infinitivusos konstrukció megjelenése a módbeli segédigék után, minden bizonnyal egy rokon értelmű főige áthallásaként, pl. *Ich hoffe, wir konnten Ihnen ein bisschen auf[zu]zeigen (sic!)* Az előadó a mondat végén nyilvánvalóan már nem emlékezett arra, hogy mely igével kezdte a kijelentését.

A prezentációk során fellelhető grammatikai hibák meglátásom szerint arra vezethetők vissza, hogy az emberi agy a kommunikatív automatizmusok, azaz helyzetmondatok alkalmazásakor egyfajta pihenőfunkcióba kerül. Néhány másodpercig a nyelvi kontroll lazul, így a grammatikai korrektségre sem helyeződik elegendő hangsúly. Ebből az a felismerés adódik a nyelvtanár számára, hogy a fentiekhez hasonló nyelvtani hibák a nyelvtanuló előadásainak kommunikatív értékét nem zavarja abban az esetben, ha az adott helyzetmondat pragmatikai értéke a hallgatóság által megfelelően érzékelhető. Így nem beszélhetünk a kommunikációs normák megszegéséről sem.

Az orosz előadások stilisztikai szinten történő vizsgálata után összességében megállapítható, hogy a német nyelvközösségben elhangzott prezentációk sajátosságai kevésbé vagy egyáltalán nem fedezhetők fel. Nincs regiszterváltás a szakmai tartalmak közlésekor és a kommunikációirányítás helyzetmondattal alkalmazása között. A sztenderd nyelv hivatalos stílusa az előadás folyamán végig fenn és be van tartva. A beszédtempó sem változik különösképpen.

A visszafogott nyelvi stílus alkalmazása ellenére helyenként előfordulnak beszélt nyelvi elemek, pl.:

- A következő partikulák használata: *же, ну, -таки, -то: Ну, в целом, вы видите..., Опять-таки возможны разные определения, Но дело-то в том, что..., Естественно же, Конечно же.*
- A feltételes mondat átalakítása a *бы* szócska előre helyezésével az (ige mögül), pl. *Здесь бы я сослался на..., Я бы только подчеркнул, что...*
- Néha-néha észlelhető bizonyos mondatrészek elhagyása, ellipszis, pl. *На этом... всё, благодарю за внимание.*
- A rendszernyelvi normától való eltérés sem jellemző az előadásokban. Habár az orosz előadásnyelv évtizedekig rögzült, merev, már-már bebetonozott kötöttsége és szabályszerűsége időközben fellazult, még mindig nem megszokott hivatalos közegben, mint pl. konferencián vagy vállalati tréningen szakmai témák kifejtésekor – ellentétben a média nyelvével – a beszélt nyelv vagy annál alacsonyabb nyelvi stilisztikai szintek jegyeinek bevonása.

9. Összegezés

A rutinformulák, illetve helyzetmondatok komplett beszédszándékot kifejező, többé-kevésbé kötött lexikai egységek. A helyzetmondatokat kommunikatív funkciók szerint érdemes elemezni. Pragmatikai szemszögből a helyzetmondatok a német és az orosz nyelvi közegben közel azonosak. Stilisztikai szempontból viszont lényeges különbségek mutathatók ki. Az orosz hivatalos nyelvhasználati közegekben, mint pl. konferencia, vállalati tréning még mindig nem megszokott a beszélt nyelv vagy annál alacsonyabb nyelvi stilisztikai szintek jegyeinek bevonása. Összességében elmondható, hogy a német prezentációkban a nyelvi normától való eltérés jóval nagyobb számban fordul elő, mint az orosz nyelvű előadásokban, a kommunikatív funkciók azonban ezek által különösebben nem sérülnek.

Irodalomjegyzék

- [1] Balázs Géza (2009): Mi a helyzetmondat? In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla (szerk.) A kommunikáció nyelvészeti aspektusai. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 99.
- [2] Budapest: Tinta Könyvkiadó. pp.9-15.
- [3] Bárdosi Vilmos (szerk.) (2003): Magyar szólástár. Szólások és helyzetmondatok, közmondások értelmező és fogalomköri szótára. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- [4] Burger, Harald – Dobrovolskij, Dimitrij (2007): Phraseologie. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung. Berlin-NewYork: Walter de Gruyter.
- [5] Cheon, Mi-Ae (1998): Zur Konzeption eines phraseologischen Wörterbuchs für den Fremdsprachler. Tübingen: Niemeyer.
- [6] [7] [8] [9]

- [10] Coulmas, Florian (ed.) (1981): Conversational Routines. Exploration in Standardized Communication Situation and Prepatterned Speech. The Hague: Mouton.
- [11] Fleischer, Wolfgang (1997): Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache, 2. durchgesehene und ergänzte Auflage. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- [12] Hussein, Ali Mahdi (2010): Die Routineformeln im Deutschen und im Irakisch-Arabischen. Eine empirische Untersuchung. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde des Fachbereichs Germanistik und Kunstwissenschaften der Philipps-Universität Marburg.
- [13] <http://archiv.ub.uni-marburg.de/diss/z2010/0632/pdf/dmh.pdf> Hozzáférés: 2016.08.30.
- [14] Kiefer Ferenc (1999): A helyzetmondás. In: Balaskó Mária – Kohn János (szerk.) A nyelv mint szellemi és gazdasági tőke. BDTF Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék: Szombathely. pp. 37-49.
- [15] Коморова, Дарья Федоровна = Коморова, Дарья Федоровна (2005): Прагмалингвистические особенности пожелания в немецком и русском языках. Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Томск.
- [16] <http://www.dissercat.com/content/pragmalingvistichekije-osobennosti-pozhelaniya-v-nemetskom-i-russkom-yazykakh#ixzz3hvy0yznE> Hozzáférés: 2016.08.30.
- [17] Larreta, Zulategu – Pablo, Juan (2014): Kontrastive Analyse spanischer und deutscher Zustimmungformeln. In: Revista de Filologia alemana vol.22. pp. 239-259.
- [18] Lipinski, Silke (2011): Anregungen zur Darstellung von Routineformeln in einsprachigen Lernerwörterbüchern für DaF. Linguistik online 47. 3.
- [19] <https://bop.unibe.ch/linguistik-online/issue/view/127> Hozzáférés: 2016.08.30.
- [20] Lüger, Heinz-Helmut (1992): Sprachliche Routine und Rituale. Werkstattreihe DaF, Band 36. Frankfurt am Main.
- [21] Lüger, Heinz-Helmut (1999): Satzwertige Phraseologismen. Eine pragmalinguistische Untersuchung. Verlag Edition Praesens: Wien.
- [22] Стрибизhev, Виктор Викторович = Стрибизhev, Виктор Викторович (2005): Речевые клише в современном английском языке: метакоммуникативная функция. Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Тульский гос. пед. унив. им. Л.Н.Толстого: г.Тула.
- [23] <http://31f.ru/dissertation/154-dissertaciya-recheyve-klishe-v-sovremennom-anglijskom-yazyke-metakommunikativnaya-funkciya.html> Hozzáférés: 2016.08.30.
- [24] Zenderowska-Korpus, Grazyna (2011): Zur Vermittlung von Routineformeln im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung. 50. pp.51-65.

Források

- [41] Geschäftsmodell Nachhaltigkeit: Neue Herausforderungen für die Wirtschaftsförderung
<https://youtu.be/wvfiEUMx7G0>
- [42] Vortrag: Geld entsteht - Geld vergeht
<https://youtu.be/yCfq4QtH7kQ>
- [43] Die Eurokrise - Unangenehme Wahrheiten über Europa und die Welt
<https://youtu.be/7CPW7zzpsfg>
- [44] Vortrag: Energieberatung der Verbraucherzentrale in Taunusstein
<https://youtu.be/ZArBSD1uY2k>
- [45] Презентация книги "Экономика инвестиционных фондов".
<https://youtu.be/m6sBxlv5OGM>
- [46] Куда вложить деньги. Презентация взаимного фонда Меркурий. Вложение средств
<https://youtu.be/mpFs9WI-NYs>
- [47] Экономика. Рыночная экономика и ее механизмы. Конкуренция. Центр онлайн-обучения «Фоксфорд»
<https://youtu.be/wNqzhrJPtfo>
- [48] Без % ввод WebMoney через Альфа-Банк
https://youtu.be/d_dLHRvmtis